

DOI: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2025.1.2>

УДК: 378.22.015.311:334.722(480)

Олена Тадеуш

<https://orcid.org/0000-0002-6373-4891>

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри освітології та психолого-педагогічних наук,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,
бульвар І. Шамо, 18/2, 02000, Київ, Україна
o.tadeush@kubg.edu.ua

ТЕНДЕНЦІЇ НАВЧАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВУ МАГІСТРІВ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ У ФІНЛЯНДСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

У статті визначено та узагальнено тенденції навчання підприємництва магістрів у галузі освіти у Фінляндській Республіці періоду 2010–2025 рр. на загальноєвропейському, національному та інституційному рівнях, обґрунтовано їх характеристики. Зазначено, що Фінляндська Республіка є лідером в Європейському Союзі щодо реалізації ініціатив навчання підприємству в закладах вищої освіти, що визначило вибір цієї країни для дослідження відповідних тенденцій. Тенденції навчання підприємству магістрів у галузі освіти у Фінляндській Республіці систематизовано відповідно до визначених критеріїв: стратегічно-цільового, організаційно-змістового, результативно-прогностичного. Основними тенденціями стратегічно-цільового призначення у Фінляндській Республіці визначено: запуск національних стратегій навчання підприємству; розроблення та реалізація відповідних державних освітніх програм; стратегічний пріоритет навчання підприємству на всіх рівнях освіти; фінансування проєктів розвитку підприємства загальноєвропейського, національного, регіонального, місцевого рівнів; партнерство держави, закладів освіти та бізнес-установ в організації навчання підприємству на всіх рівнях освіти. До тенденції організаційно-змістового призначення віднесено: зміна концепції навчання підприємству в процесі професійної підготовки фахівців різних галузей у закладах вищої освіти; підвищення мотивації навчання підприємству здобувачів освіти; включення сталого та соціального підприємства в освітні програми на засадах міждисциплінарного підходу та застосуванні сучасних цифрових ресурсів; залучення провідних фахівців підприємницької галузі в процес викладання; розширення партнерської співпраці закладів вищої освіти на рівні ЄС. Основними тенденціями результативно-прогностичного призначення визначено: поширення досвіду навчання підприємству магістрів у галузі освіти; підвищення привабливості навчання підприємницькій діяльності педагогів як одного із варіантів кар'єри. Зазначено, що передовий досвід навчання підприємству магістрів у галузі освіти у Фінляндській Республіці може слугувати орієнтиром для модернізації відповідних освітніх програм в Україні в умовах повоєнної відбудови.

Ключові слова: критерії систематизації, магістри в галузі освіти, навчання підприємству, підприємницька компетентність, професійна підготовка педагогів, тенденції.

ВСТУП

Вагомого значення в сучасному світі набуває забезпечення сталого розвитку шляхом відновлення глобального партнерства між країнами в умовах зростаючої економічної та політичної поляризації. Так, ключовими темами, що обговорювалися на 55-му Всесвітньому економічному форумі в Давосі (Швейцарія, 2025), були проблеми зміни клімату та енергетичної трансформації, наслідки геополітичних конфліктів для світової економіки, які визнано глобальними викликами людства (The World Economic Forum, 2025).

З огляду на швидкі зміни в майбутньому, один із ключових напрямів роботи Форуму в Давосі сфокусовано на пошук шляхів подолання наслідків глобальних соціально-

економічних явищ, зокрема шляхом підготовки фахівців з гуманними цінностями та відповідними навичками – здатними «реагувати на виклики та мінливі потреби соціуму; змінити світ, що змінюється; працювати в різноманітних складних середовищах; втілювати ідеї у сферу економічного життя, розвивати економіку та діяти на користь суспільства тощо». Бачення учасників Форуму ґрунтується на двох підходах: інвестування в молодь і розширення шляхів її можливостей як у сфері освіти, так і в працевлаштуванні; забезпеченні повної участі молодого покоління в економічному житті суспільства та зміцненні взаємної солідарності між ними (The World Economic Forum, 2025).

Європейська комісія ще у 2009 р. визначила навчання підприємництву ключовим фактором конкурентоспроможності в глобалізованій економіці. Ця ініціатива була підтримана більшістю європейських країн, про що свідчить звіт «Entrepreneurial education at school of Europe» (2012), опублікований європейською освітньою мережею «Eurydice». Деякі з країн членів ЄС представили свої національні стратегії навчання підприємництву, включивши його до освітньо-професійних програм підготовки фахівців різних галузей як обов'язкову освітню складову. Данія, Естонія, Литва, Нідерланди, Швеція, Норвегія, Австрія, Болгарія, Чехія, Фінляндія, Греція, Угорщина, Ісландія, Ліхтенштейн, Польща запровадили стратегії підтримки навчання підприємництву на національному рівні. Словаччина, Словенія, Іспанія та Туреччина інтегрували підприємницький складник у чинні стратегії навчання протягом усього життя. Крім того, більшість європейських країн, залучених до процесу освітніх реформ, модернізували освітні програми професійної підготовки фахівців різних галузей шляхом введення підприємницької освітньої компоненти (European Commission, 2013).

Підготовка висококомпетентних, міжнародно орієнтованих викладачів для підвищення якості освіти в різноманітних контекстах глобалізованого світу також має велике значення, адже світові кризи і конфлікти провокують непередбачувані соціально-економічні наслідки, що безпосередньо впливають на специфіку діяльності, умови праці, можливості самореалізації, готовність до вирішення професійних завдань.

Наукові публікації свідчать про масштаб актуальності проблеми навчання підприємництву майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки в закладах вищої освіти різних країн. Зокрема, наукові дослідження висвітлюють досвід навчання підприємництву педагогів в університетах Фінляндії (K. Paasio, P. Nurmi, J. Heinonen, 2005; J. Seikkula-Leino, E. Ruskovaara, M. Ikavalko, J. Mattila, 2010), Данії (J. Licha, A. Brem, 2018), Португалії (H. Saraiva, T. Paiva, 2014), Польщі (T. Tyszkaa, J. Cieslik, A. Domurat, A. Mascoa (2011) та інших країн. Навчання підприємництву педагогів у сучасних зарубіжних дослідженнях визначається як стратегічна ціль сучасної професійно-педагогічної підготовки нового покоління педагогічних працівників освітньої галузі (Solomon, 2007; Gartner, 2008; Neck and Greene, 2011; Gibb, 2011; Ndou, 2021), що визначає можливість швидкої адаптації педагогів в умовах різного роду глобальних викликів і загроз (Gibb, 2011; Ndou, 2021); активізацію підприємницького потенціалу педагогів у професійній діяльності (Banha, 2022; Akpan, 2021; Huang, 2020; Colombelli, 2022), розширення вектору професійної самореалізації, зокрема у підприємницькій галузі як одного із варіантів кар'єри (Akpan, 2021; Huang, 2020; Colombelli, 2022).

Українськими дослідниками також репрезентовано наукові пошуки щодо навчання підприємництву майбутніх педагогів: формування підприємницької компетентності в майбутніх учителів технологій (Земка, 2017); в майбутніх вчителів початкової школи (Бортнюк, 2021) тощо. Однак дослідження, у яких масштабно вивчалася проблема навчання підприємництву магістрів у галузі освіти, відсутні.

Для дослідження нами була обрана Фінляндська Республіка, яка є лідером щодо реалізації ініціатив навчання підприємництву в закладах вищої освіти в Європейському Союзі.

Отже, **мета статті** полягає у визначенні тенденцій навчання підприємництву в закладах вищої освіти Фінляндської Республіки на основі чинних законодавчо-нормативних документів ЄС, стратегій, планів дій та законодавчих актів країни, чинних освітніх програм

підготовки магістрантів у галузі освіти та їх систематизації відповідно до визначених критеріїв.

МЕТОДОЛОГІЯ

Для досягнення мети дослідження використано комплекс методів компаративного дослідження із використанням широкого кола автентичної джерельної бази: *порівняльно-правовий метод* (дослідження загальноєвропейських та національних ознак державно-правових явищ в країнах ЄС щодо навчання підприємництву в закладах вищої освіти і встановлення закономірностей їх розвитку); *порівняльно-зіставний* (визначення й узагальнення тенденції навчання підприємництву магістрів у галузі освіти у Фінляндській Республіці на загальноєвропейському, національному та інституційному рівнях); *метод компаративного аналізу* (аналіз тенденцій навчання підприємництву магістрів у галузі освіти у Фінляндській Республіці); *структурно-функціональний* (систематизація тенденцій навчання підприємництву відповідно до визначених критеріїв); *узагальнення* отриманих даних з метою підвищення обґрунтованості висновків; *прогностичний метод*.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

На першому етапі дослідження нами було визначено та узагальнено тенденції навчання підприємництву магістрів у галузі освіти у Фінляндській Республіці на *загальноєвропейському, національному та інституційному рівнях* та обґрунтовано їх характеристики.

Політичний наратив ЄС щодо розвитку підприємництва передбачає формування в громадян підприємницької компетентності як відповідь на економічні та соціальні виклики (Bengtsson, 2014) та виховання людини як «підприємця власного життя», що виявляється у відповідальності, самоконтролі, гнучкості, незалежності, здатності ризикувати (Korhonen 2012, р. 23). У Рекомендаціях Європейського Союзу визначено підприємливість як здатність людини перетворювати ідеї в дії (творчість, інноваційність, готовність до ризику, уміння планувати, керувати проектами для досягнення цілей) та зазначено, що розвиток підприємливості допомагає кожному використовувати можливості для особистої, професійної та/або підприємницької діяльності, забезпечуючи широке розуміння функціонування економіки (Commission of the European Communities, 2005).

Визначивши підприємливість як ключову компетентність (European Parliament and European Council, 2006), ЄС рекомендував державам-членам навчати підприємливості на всіх рівнях освіти, обґрунтовуючи це необхідністю економічного зростання, подоланням безробіття, розвитку здатності до швидкої адаптації громадян в умовах непередбачуваних змін.

У «Плані дій «Підприємництво 2020» від 2013 р. (Entrepreneurship 2020 action plan: reigniting the entrepreneurial spirit in Europe) Європейська Комісія закликає країни-члени забезпечити включення підприємництва в навчальні програми початкової, середньої, професійно-технічної та вищої освіти, а також в освіту дорослих як ключову компетенцію до кінця 2015 р. (European Commission, 2013).

Відповідно, *загальноєвропейський рівень навчання підприємництву у Фінляндській Республіці* визначається спрямованістю освітньої політики ЄС та нормативно-регламентованою сукупністю послідовно здійснюваних ініціатив і дій щодо навчання підприємництву в закладах освіти з урахуванням рекомендаційних документів, що регулюють особливості загальноєвропейської структури, забезпечення та координацію цілей і результатів навчання підприємництву на рівні ЄС (Тадеуш, 2024).

Фінляндська Республіка вважається передовою країною щодо реалізації ініціатив навчання підприємництву в закладах вищої освіти в Європейському Союзі (Korhonen 2012, р. 1).

Перша ініціатива навчання підприємству в Фінляндії прослідковується в 1997 р. і була спровокована економічним спадом у країні на початку 1990-х рр., а також складною ситуацією з працевлаштуванням на ринку праці. Стало очевидним, що заклади освіти повинні готувати молоде покоління до розгляду питання про самозайнятість принаймні на певному етапі свого життя.

Середина 1990-х рр. вважається початком інтенсифікації навчання підприємству у Фінляндії. У 1992 р. Національна рада освіти Фінляндії призначила комітет для роз'яснення сутності підприємництва, а також надання рекомендацій щодо навчання підприємству відповідно до тогочасних соціально-економічних викликів. Розроблення навчальних програм, започатковане комітетом Фінляндії, привело до більш систематичного включення підприємства до навчальних планів (1994–1995 р.) на різних рівнях освіти. Також було розроблено плани підвищення кваліфікації педагогів щодо навчання підприємству. Такі пілотні проекти було запущено в різних куточках країни.

За ініціативи Міністерства торгівлі та промисловості Фінляндії, Міністерства праці, Міністерства освіти та Федерації фінських роботодавців було проведено Декаду підприємства (1995–2005 рр.), на якій піднімалися важливі питання щодо розвитку і сприяння підприємству в країні та значення навчання підприємливості у самореалізації молодого фахівця.

Форма проекту з настанням нового тисячоліття дещо змінилася з ініціативи Міністерства торгівлі та промисловості. Урядом Фінляндії було презентовано національний проект, в якому одним з пріоритетних напрямів його реалізації було навчання підприємству громадян. Навчальний план, розроблений урядом (2003–2006 рр.), був орієнтований на інтегроване навчання, а теми з підприємства досі вважаються базовими в навчанні підприємству, забезпечуючи підготовку громадськості країни як відповідь на виклики сьогодення.

Отже, у 2005–2009 рр. у Фінляндії відбувається «перехід від суспільства найманої праці до суспільства підприємства» і «перетворення державного сектору з постачальника послуг на їх організацію» (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2005).

У 2009 році Міністерством освіти і культури Фінляндії було задекларовано, що навчання підприємству сприяє економічному розвитку на всіх рівнях суспільства і тим самим створює «суспільство добробуту». Міністерством рекомендовано розглядати підприємство як складник навчання і професійної підготовки фахівців різних галузей та визначено його стратегічно важливою метою, під час реалізації якої важливо зосередитися на вихованні позитивного ставлення до підприємства, здійсненні цілеспрямованого впливу щодо підприємницьких намірів здобувачів освіти шляхом підвищення привабливості навчання підприємницькій діяльності як одного із варіантів кар'єри; розвитку новаторства, мотивації, рішучості визначати та досягати цілі в особистому та суспільному житті (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2009).

У 2010 р. Національна рада Фінляндії призначила кваліфікаційну комісію з питань навчання підприємству у закладах вищої освіти, за підсумками роботи якої надано відповідні рекомендації. Урядом країни розроблено Стратегію навчання підприємству у Фінляндії, яка включає дев'ять вимірів її реалізації, а також напрями щодо політики держави, первинну підготовку навчання підприємству та формування підприємницької компетентності громадян; проекти з розвитку підприємства; інноваційні дослідження та оцінка результатів дії ефективності стратегії.

Станом на 2025 р. у Фінляндській Республіці розроблено і реалізуються регіональні стратегії навчання підприємству громадян у кожному регіоні країни, що об'єднані в мережу «YES». Мета мережі – розвиток культури підприємства серед активних, амбіційних молодих фахівців; навчання підприємству фахівців різних галузей; забезпечення можливості навчання підприємству незалежно від місця проживання, закладу чи рівня освіти (YES – Own network of entrepreneurship educators, 2025).

У рамках програми розвитку YES у Канта-Хяме (Kanta-Häme) за ініціативи Міністерства праці та економіки Фінляндської Республіки реалізовано (2022–2024 рр.) проєкт, результатом якого стала Стратегія навчання підприємництву в Канта-Хяме «Шлях молодіжного підприємництва» («Kanta-Häme: Yrittäjäyyskasvatusstrategia Nuortenyrityspolku»). Стратегія навчання підприємництву Kanta-Häme зорієнтована на посилення знань молоді про місцеве ділове життя, заохочення до творчості та продукування ідей, розвиток підприємницької компетентності. Мета проєкту полягала в представленні можливостей та прикладів співпраці, які можуть бути реалізовані в усьому регіоні, та сприянні налагодженню мереж освітніх закладів на місцевому рівні; підвищенні видимості освітньої підприємницької діяльності регіону та надання рекомендацій щодо заходів навчання підприємництву на період 2024–2026 рр. (YES, 2025).

У рамках програми YES розроблено Стратегію підприємницької освіти Сатакунти (Satakunta) на 2023–2025 рр. (Satakunnan yrittäjäyyskasvatuksen strategia, 2023–2025). Метою стратегії є активізація співпраці закладів освіти з професійними закладами освіти та підприємствами. Стратегія визначає цінності, цілі та ключові пріоритети роботи Сатакунти з навчання підприємництву, що розтлумачено як спосіб підтримки розвитку самооцінки та самооцінки молоді, розвитку якостей і здатностей для роботи в мінливому трудовому житті. Крім того, стратегія визначає шляхи розвитку навчання підприємництву для кожного рівня освіти, презентує інструменти та рекомендації щодо впровадження підприємницької освіти. Метою навчання підприємництву в Сатакунті є створення жвавої провінції, яка підтримує розвиток підприємницьких навичок, зокрема і у випускників закладів вищої освіти (YES, 2025).

Слід зазначити, що у Фінляндії функціонує мережа університетів, яка підтримує навчання підприємництву педагогів у різних частинах країни, об'єднує підприємницькі ініціативи досліджень і ноу-хау світового рівня, забезпечуючи формування підприємницької компетентності майбутніх педагогів.

Вагомий внесок у розвиток навчання підприємництву педагогів реалізовано за ініціативи Університету Турку, Фінляндія (University of Turku) спільно з Технологічним університетом Лаппеєнранти (Lappeenranta University of Technology). Зкладами освіти реалізовано загальнонаціональний науковий дослідницький проєкт YVI з навчання підприємництву викладачів (2010–2014 рр.), до якого залучені: 8 провідних університетів Фінляндії; 4 відділи підготовки викладачів; 10 партнерів: органи влади та Міністерство зайнятості та економіки. Цілями проєкту YVI визначено пріоритетність навчання підприємництву в стратегії розвитку закладів вищої освіти Фінляндії та його включення до освітніх програм професійної підготовки педагогів на всіх рівнях освіти, зокрема і на магістерському. У межах проєкту YVI розроблено віртуальне навчальне середовище, яке включає: наукову базу навчальних матеріалів з підприємництва; термінологічний словник з підприємництва; інформацію про системні дослідження економіки підприємства; інноваційні розробки методів навчання підприємництву. Навчання підприємництву на проєкті YVI забезпечує майбутнім педагогам можливість спілкування в процесі навчання через соціальні мережі та пропонує різновиди підприємницьких ініціатив та партнерських взаємодій (Seikkula-Leino et al., 2014).

Реалізація проєкту YVI сприяла розвитку підприємницької компетентності майбутніх і діючих педагогів і забезпечила можливість не тільки розвинути власні підприємницькі якості, а й ознайомитись із сучасними методами навчання підприємництву на різних рівнях педагогічної освіти. У межах проєкту було налагоджено партнерську мережу, до якої залучені провідні підприємці Фінляндії, що сприяло зміцненню мережевого співробітництва між надавачами освітніх послуг у закладах вищої освіти, провідними фахівцями підприємницької галузі та роботодавцями. У результаті реалізації проєкту YVI (2010–2014 рр.) створено унікальне навчальне середовище для здобувачів освіти у якому доступні всі навчальні матеріали та інноваційні підприємницькі практики. У межах проєкту розроблено

динамічну модель навчання підприємництву педагогів, в якій передбачено планування, реалізація та оцінка самореалізації власних можливостей у підприємницькому векторі педагогічної діяльності. Педагоги, зокрема і магістри в галузі освіти по всій країні можуть скористатися віртуальною платформою (Seikkula-Leino et al., 2014).

В окремих закладах вищої освіти Фінляндії курси з навчання підприємництву пропонуються як предмети за вибором, які зазвичай розробляються факультетами економіки та менеджменту. Курси орієнтовані на вивчення підприємництва і викладаються у форматі багатопланових досліджень або як факультатив. Наприклад, в Університеті Ювяскюля (University of Jyväskylä) для навчання педагогів всіх рівнів освіти розроблено навчальний курс «Основи підприємництва та бізнесу-ноу-хау». За даними дослідження, проведеного представниками Університеті Ювяскюля, у 2024–2025 рр. близько 600 магістрантів педагогічних спеціальностей обрали цей курс (University of Jyväskylä, 2024).

Отже, **національний рівень навчання підприємництву магістрів у галузі освіти у Фінляндській Республіці** характеризується низкою стратегій, планів, дій, законодавчих актів, розроблених державними органами для реалізації процесу навчання підприємництву в країні та проєктування стратегічно-цільових орієнтирів проведення організаційних заходів, що активізують мотивацію здобувачів освіти до реалізації професійних ідей у сферу економічного життя для розвитку економіки на користь держави.

Діяльність університетів у Фінляндській Республіці щодо навчання підприємництву у процесі професійної підготовки фахівців різних галузей керується як стратегічними цілями Європейського Союзу, так і нормативно-законодавчою базою державного рівня. Крім того, у 2010-х рр. навчання підприємництву було включено в університетські стратегії та інтегровано в освітні програми підготовки фахівців всіх галузей за підтримки уряду.

Факультети з освітніх наук пропонують курси з навчання підприємництву для майбутніх педагогів різного рівня освіти. Вони є обов'язковим компонентом освітньої програми професійно підготовки магістрів у галузі освіти, що реалізуються на кафедрі педагогічної освіти університету Оулу (Teacher Education of the University of Oulu), Університету Турку (University of Turku) та інших університетів.

У вищій школі Фінляндії навчання підприємництву реалізується у двох напрямках: 1) спрямоване як на розвиток підприємницьких якостей та здатностей, так і для заснування компанії та ведення підприємницької діяльності; 2) спрямоване на підвищення компетентності підприємців – бізнес-навчання (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2010–2024).

Навчальними цілями вивчення підприємництва в університетах Фінляндії визначено підвищення академічних знань про підприємництво, формування підприємницького ставлення, розвиток підприємницьких якостей, підвищення підприємницького наміру та підвищення мотивації до створення та реалізації інновацій (Hytti & O'Gorman 2004; Hytti, Stenholm, Heinonen & Seikkula-Leino 2010).

На прикладі закладів вищої освіти Фінляндії можна прослідкувати стратегічні та організаційно-педагогічні дії щодо реалізації підприємницької складової в змісті освітніх програм підготовки фахівців, зокрема магістрів у галузі освіти.

Університет Турку (University of Turku) є найбільш ініціативним представником реалізації навчання підприємництву серед закладів вищої освіти Фінляндії. Університет пропагує себе як «університет підприємництва», «партнер ділового життя» та «активний гравець в екосистемі розвитку підприємництва регіону». Стратегічною метою Університету Турку визначено забезпечити можливість студентам навчатись підприємництву незалежно від факультету» (Yliopisto vahvistaa yrittäjyyttä kaikissa tiedekunnissaan, 2015).

На відміну від підприємництва як бізнесу та пов'язаних з ним навичок, університет зорієнтований на розвиток «підприємливості як комплексного підприємницького ставлення, креативності, ініціативи», здатності брати на себе відповідальність та інші якості, необхідні для трудового життя та ділової діяльності в інших сферах життя». Крім того, університет пропагує розвиток підприємницького мислення, яке проєктує новий спосіб діяльності, модель надання послуг, ресурс або стартап-компанію, і трактує підприємництво як спосіб

діяльності при якій виявляється здатність діяти як підприємець» (Yliopisto vahvistaa yrittäjyyttä kaikissa tiedekunnissaan, 2015).

Визначені стратегічні орієнтири реалізуються наразі (2024–2025 рр.) на Педагогічному факультеті Університету Турку і відображені в освітній програмі підготовки магістра в галузі освіти та навчання (EdLearn, 2025). Це дворічна освітньо-професійна програма (120 кредитів ECTS), яка передбачає підготовку експертів і дослідників для виконання різноманітних національних і міжнародних завдань у галузі освіти. Освітня програма (EdLearn) передбачає розгляд освіти як з мікро-, так і з точки зору макрорівня з акцентом на розвиток навичок XXI ст., та особливою лінією проходить розвиток підприємницьких якостей майбутніх педагогів (здатність до творчості, ініціативність, амбіційність, готовність приймати рішення та здатність діяти як реформатор і використовувати можливості в різних умовах та середовищах; готовність поєднувати та застосовувати на практиці знання з різних галузей та власні вміння та навички для володіння та управління малими та середніми компаніями; готовність управління змінами та інноваціями у великих організаціях) (University of Turku, 2025).

Саме з цією метою в обов'язковий професійний блок 2 магістерської програми включено навчальний курс «Навчання підприємництву та управління проєктами в освіті» («Entrepreneurial Learning and Project Management in Education»). Розглянемо його детальніше.

Курс «Навчання підприємництву та управління проєктами в освіті» («Entrepreneurial Learning and Project Management in Education», 2025) передбачає вивчення таких змістових модулів: «Навчання підприємництву та його різноманітні педагогічні підходи»; «Підприємницькі здатності та якості»; «Теоретичні основи та практичні інструменти для успішного управління проєктами в освітній сфері». Результатами завершення курсу передбачається, що майбутні педагоги: оволодіють основними поняттями підприємництва, навичками трудового життя; сформуєть готовність управління комерційними проєктами в галузі освіти; усвідомлять актуальність і специфіку ведення підприємницької діяльності педагога; сформуєть готовність реалізувати підприємницькі наміри у професійній сфері; набудуть спроможність визначати вплив економічних факторів та прогнозувати розвиток освітньої галузі; своєчасно реагувати на виклики майбутнього (University of Turku, 2025).

Відображення державних наративів щодо навчання підприємництву педагогів можна прослідкувати і в *університеті Тампере (Tampere University)*, в якому проводиться широкий спектр досліджень, пов'язаних з підприємництвом, тематика яких частково інтегрована до базових навчальних курсів та програм вільного вибору різних освітніх ступенів, зокрема і магістрів у галузі освіти.

Наразі в університеті Тампере реалізується магістерська програма «Викладання, навчання та медіаосвіта» за спеціальністю «Магістр мистецтв (освіта) у галузі викладання, навчання та медіаосвіти» (120 кредитів), тривалість навчання – 2 р. Освітня програма зорієнтована на підготовку магістрів у галузі освіти, які володіють знаннями і компетентностями, необхідними для розроблення та впровадження високоякісного освітнього середовища, практик і навчальних програм у різноманітних освітніх контекстах. Освітня програма «Викладання, навчання та медіаосвіта» передбачає формування готовності майбутніх педагогів до проєктування інноваційних навчальних програм і освітніх практик на різних рівнях формальної та неформальної освіти; здатність критично оцінювати та розвивати освітні практики в суспільстві; готовність демонструвати глибоке розуміння суспільних і глобальних умов для навчання та освіти; готовність надання освітніх послуг на комерційній основі; здатність створення та реалізації комерційних освітніх проєктів (Tampere University, 2025).

Слід зауважити, що інноваційний шлях підготовки магістрів у галузі викладання, навчання та медіаосвіти в університеті Тампере проходить під егідою пропозицій з управління знаннями, що дозволяє сфокусувати навчання в напрямку кар'єрних амбіцій і розвитку впевненості, підприємливості, формування готовності до створення інноваційних

освітніх продуктів і послуг для XXI ст. З цією метою до обов'язкової освітньої компоненти освітньої програми включено перелік актуальних навчальних курсів: «Інновації та підприємництво», «Управління інноваціями», «Розроблення нових освітніх продуктів і послуг». Курс «Інновації та підприємництво» включає висвітлення ключових концепцій підприємництва з можливістю їх практичної реалізації. Курс передбачає ознайомлення із базовими поняттями підприємництва таким чином, щоб магістранти отримали спеціальні знання та навички, необхідні для запуску, управління та розвитку життєздатного бізнесу в галузі освіти. Курс «Управління інноваціями» спрямований на розвиток системного розуміння ролі інновацій як ключового чинника успіху в динамічному бізнес-середовищі, а також основних стратегічних та організаційних проблем, з якими стикаються освітні установи в управлінні інноваціями. Курс надає сучасний огляд основних теорій і моделей інновацій, а також ілюструє успішні організаційні практики через аналіз прикладів. Курс «Розроблення нових освітніх продуктів і послуг» має на меті допомогти магістрантам навчитися використовувати найсучасніші методи управління для визначення ринків, розроблення ідей щодо нових освітніх продуктів чи освітніх послуг, вимірювання попиту споживачів, створення інноваційних продуктів (послуг) на комерційній основі; розвиток здатності аналізувати та ефективно керувати своїми ризиками під час підприємницької діяльності (Tampere University, 2025).

Через введення підприємницького складника у зміст освітніх програм підготовки магістрантів педагогічних спеціальностей у закладах вищої освіти Фінляндії здобувачам освіти – майбутнім педагогам допомагають стати соціально відповідальними творцями змін шляхом приміряння різних ролей в якості спеціаліста з розв'язання сучасних проблем у галузі освіти зокрема і розроблення та реалізації ідей щодо створення нових інноваційних продуктів (послуг) на комерційній основі.

Отже, *інституційний рівень навчання підприємництву магістрів у галузі освіти у Фінляндській Республіці* обумовлюється інтегрованістю екстраверсифікаційного та інтроверсифікаційного напрямів навчання підприємництву в країні і корелюється визначенням стратегічних та організаційно-педагогічних рішень та дій у закладах вищої освіти щодо реалізації ідей підприємництва в змісті освітніх програм підготовки майбутніх педагогів шляхом продуктивного партнерства між державою, провайдерами освіти та бізнес-установами (Тадеуш, 2024, с.118).

Таким чином, вивчення нормативно-рекомендаційних документів Європейського Союзу щодо функціонування загальноєвропейської структури забезпечення навчання підприємництву на рівні ЄС, аналізу низки стратегій, планів, дій, законодавчих актів, розроблених державними органами Фінляндської Республіки, та вивчення й аналіз досвіду реалізації стратегічних та організаційно-педагогічних рішень і дій у закладах вищої освіти Фінляндії уможливило визначення та узагальнення тенденцій навчання підприємництву магістрів у галузі освіти на загальноєвропейському, національному та інституціональному рівнях, що представлено в Таблиці 1.

Таблиця 1

**Тенденції навчання підприємництву магістрів галузі освіти
у Фінляндській Республіці на загальноєвропейському, національному та
інституційному рівнях**

Країна	Рівні	Тенденції	Нормативне забезпечення
Фінляндська Республіка	<i>Загально-європейський рівень</i>	• лідерство в розробленні та реалізації загальноєвропейської стратегії навчання підприємництву на рівні країн-членів ЄС; • орієнтованість на нормативно-правову базу навчання підприємництву в закладах освіти членів-країн ЄС;	• Рекомендації Європейського парламенту та Ради Європи: Довідкова Рамка ключових компетентностей для навчання впродовж

		• відповідність загальноєвропейській структурі забезпечення та координації цілей і результатів навчання підприємництву на рівні ЄС; • застосування інструментарію діагностики прогресу навчання підприємництву на рівні держав-членів ЄС; • співпраця з групами координаторів, залучених до навчання підприємництву на рівні країн-членів ЄС; • налагодження продуктивної співпраці щодо підтримки реалізації підприємницьких ініціатив на рівні держав-членів ЄС; • пріоритетне фінансування проєктів розвитку підприємництва загальноєвропейського, національного регіонального, місцевого рівнів.	життя (2006 р., 2018 р.) (Recommendation of the European Parliament and of the council, 2006, 2018); • Рамки підприємницької компетентності EntreComp (2016) (EntreComp: Framework of Entrepreneurial Competence, 2016); (EntreComp: at work, 2020)
	Національний рівень	• створення нормативно-правової бази розвитку підприємництва в країні; • стратегічний пріоритет навчання підприємництву різних верств населення та на всіх рівнях освіти в країні; • лідерство у розробленні та запуску національних стратегій навчання підприємництву; • лідерство у розробленні та реалізації державних освітніх програм навчання підприємництву в різних формах і форматах, спрямованих на розвиток загальнонаціональної та регіональної культури підприємництва; • пріоритетне фінансування проєктів навчання підприємництву загальноєвропейського, національного регіонального, місцевого рівнів; • лідерство закладів вищої освіти щодо навчання підприємництву магістрів у галузі освіти; • партнерство держави, закладів освіти та бізнес-установ в організації навчання підприємництву на всіх рівнях освіти.	• Suomen opetus- ja kulttuuriministeriö (2009). Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat. (Рекомендації Міністерства освіти і культури з навчання підприємництву); • Suomen opetus- ja kulttuuriministeriö (2017). Yrittäjyyslinjaukset koulutukseen. (Рекомендації Міністерства освіти і культури з підприємництва в освіті)
	Інституційний рівень (на прикладі Університетів Турку, Тампере (Фінляндія))	• зміна концепції навчання в закладах вищої освіти щодо навчання підприємництву в процесі професійної підготовки фахівців різних галузей; • проведення організаційних заходів, спрямованих на підвищення мотивації навчання підприємництву як одного із варіантів кар'єри; • модернізація освітніх програм професійної підготовки фахівців у галузі освіти в ЗВО з метою включення сталого та соціального підприємництва в навчальні програми на засадах	• Strategy of the University of Turku vuoteen 2035 asti, Finland; • Strategy and Entrepreneurship S of the University of Jyväskylä, Finland; • Tampereen yliopiston strategia 2023–2030

		міждисциплінарного підходу та застосуванні сучасних цифрових ресурсів; • створення інноваційного навчального середовища: віртуального, лабораторного, навчання підприємництву у ЗВО; • залучення провідних фахівців підприємницької галузі в процес викладання (практиків, підприємців, випускників); • реалізація у професійній підготовці фахівців пілотних і виробничих проєктів; • підтримка та супровід провайдером освіти або партнерами випускників у створенні власного бізнесу, зокрема консультування та надання індивідуальних рекомендацій; • розширення стратегічних напрямів навчання підприємництву шляхом збільшення партнерських співпраць ЗВО на рівні ЄС.	

Складено автором самостійно

Зауважимо, що систематизація тенденцій навчання підприємництву магістрів педагогічних спеціальностей у процесі професійної підготовки у Фінляндській Республіці здійснювалася відповідно до визначених критеріїв: *стратегічно-цільового, організаційно-змістового, результативно-прогностичного*.

Стратегічно-цільовий критерій відображає усвідомлену позицію на державному і науковому рівні щодо взаємозумовленості інноваційного спрямування сталого розвитку, розвитку освітньої науки і модернізації професійної підготовки педагогів, готових до викликів майбутнього та економічних перетворень.

Організаційно-змістовий критерій відображає специфіку організаційно-змістового забезпечення навчання підприємництву магістрів у галузі освіти в кожній країні, залученість різних видів та форм освіти у такій підготовці, її практико-орієнтований характер.

Результативно-прогностичний критерій відображає тенденції навчання підприємництву магістрів у галузі освіти в процесі професійної підготовки в країні, інноваційну спрямованість на розв'язання завдань сталого розвитку та урахування потреб глобальної економіки.

Розглянемо тенденції навчання підприємництву магістрів у галузі освіти у Фінляндській Республіці, систематизовані за визначеними критеріями (Таблиця 2).

Дані Таблиці 2 засвідчують, що у Фінляндській Республіці особливу увагу було приділено створенню нормативно-правової бази розвитку підприємництва в країні, що досить чітко визначає стратегічний пріоритет навчання підприємництву різних верств населення та на всіх рівнях освіти. Відповідно це дало можливість розроблення та реалізації державних освітніх програм навчання підприємництву в різних формах і форматах, спрямованих на розвиток загальнонаціональної та регіональної культури підприємництва.

Слід зазначити, що у Фінляндії в 2010–2015 рр. відбулася зміна концепції навчання в закладах вищої освіти щодо навчання підприємництву в процесі професійної підготовки фахівців різних галузей, що забезпечило модернізацію змісту освітніх програм професійної підготовки магістрів у галузі освіти шляхом включення навчальних курсів сталого та соціального підприємництва в навчальні програми.

Таблиця 2

Систематизація тенденцій навчання підприємництву магістрів педагогічних спеціальностей у Фінляндській Республіці
(за стратегічно-цільовим, організаційно-змістовим, результативно-прогностичним критеріями)

Критерії	Тенденції
<i>Стратегічно-цільовий критерій</i>	• реалізація загальноєвропейської стратегії навчання підприємництву на рівні країн-членів ЄС; • створення нормативно-правової бази навчання підприємництву в країнах-членах ЄС; • розширення стратегічних напрямів навчання підприємництву шляхом збільшення партнерських співпраць на рівні ЄС; • налагодження продуктивної співпраці щодо підтримки підприємницьких ініціатив на рівні держав-членів ЄС; • стратегічний пріоритет навчання підприємництву різних верств населення та на всіх рівнях освіти в країні; • розроблення національних стратегій навчання підприємництву; • розроблення та реалізація державних освітніх програм навчання підприємництву у різних формах і форматах, спрямованих на розвиток загальнонаціональної та регіональної культури підприємництва; • пріоритетне фінансування проєктів розвитку підприємництва загальноєвропейського, національного регіонального, місцевого рівнів; • партнерство держави, закладів освіти та бізнес-установ в організації навчання підприємництву на всіх рівнях освіти.
<i>Організаційно-змістовий критерій</i>	• відповідність загальноєвропейській структурі забезпечення та координації цілей і результатів навчання підприємництву на рівні ЄС; • застосування інструментарію діагностики прогресу навчання підприємництву на рівні держав-членів ЄС; • співпраця з групами координаторів, залучених до навчання підприємництву на рівні країн-членів ЄС; • зміна концепції навчання в закладах вищої освіти щодо навчання підприємництву в процесі професійної підготовки фахівців різних галузей; • проведення організаційних заходів, спрямованих на підвищення мотивації навчання підприємництву як одного із варіантів кар'єри; • модернізація освітніх програм професійної підготовки фахівців галузі освіти в ЗВО з метою включення сталого та соціального підприємництва в навчальні програми на засадах міждисциплінарного підходу та застосуванні сучасних цифрових ресурсів; • створення інноваційного навчального середовища: віртуального, лабораторного, навчання підприємництву у ЗВО; • залучення провідних фахівців підприємницької галузі в процес викладання (практиків, підприємців, випускників); • реалізація в професійній підготовці фахівців пілотних і виробничих проєктів; • підтримка та супровід провайдером освіти або партнерами випускників у створенні власного бізнесу, зокрема консультування та надання індивідуальних рекомендацій; • розширення стратегічних напрямів навчання підприємництву шляхом збільшення партнерської співпраці ЗВО на рівні ЄС.
<i>Результативно-прогностичний критерій</i>	• поширення досвіду навчання підприємництву магістрів у галузі освіти; • підвищення привабливості навчання підприємницькій діяльності педагогів як одного із варіантів кар'єри.

Складено автором самостійно

Вагоме значення мало і проведення організаційних заходів у закладах вищої освіти Фінляндії, спрямованих на підвищення мотивації навчання підприємництву здобувачів освіти, залучення до процесу викладання провідних фахівців підприємницької галузі (практиків, підприємців, випускників); створення інноваційного навчального середовища: віртуального, лабораторного для навчання підприємництву у закладах вищої освіти.

Наразі у Фінляндській Республіці спостерігається продуктивне партнерство держави, закладів освіти та бізнес-установ в організації навчання підприємництву на всіх рівнях освіти та пріоритетне фінансування проектів розвитку підприємництва загальноєвропейського, національного, регіонального, місцевого рівнів. У Фінляндській Республіці чітко виявляється тенденція централізованої поступової («згори-донизу») взаємодії суб'єктів на всіх рівнях (держава – заклади освіти – учасники – ринок праці) у досягненні цілей навчання підприємництву, впровадженні національної стратегії навчання підприємництва у професійній підготовці магістрів у галузі освіти відповідно до потреб ринку праці.

Зауважимо, що у Фінляндській Республіці накопичено досвід навчання підприємництву майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки, активно поширений науковцями і практиками в наукових публікаціях, який може слугувати орієнтиром для модернізації освітніх програм підготовки магістрантів педагогічних спеціальностей у закладах вищої освіти України в умовах повоєнної відбудови.

ВИСНОВКИ

Фінляндська Республіка є лідером щодо реалізації ініціатив навчання підприємництву в закладах вищої освіти в Європейському Союзі, зокрема і магістрів у галузі освіти.

Аналіз наукових досліджень, законодавчо-нормативних документів та рекомендаційних документів Європейського Союзу; стратегій, планів дій та законодавчих актів Фінляндської Республіки; чинних освітніх програм підготовки магістрантів у галузі освіти дозволив визначити та узагальнити тенденції навчання підприємництву за період 2010–2025 рр. на загальноєвропейському, національному та інституційному рівнях та обґрунтувати їх характеристики.

Загальноєвропейський рівень навчання підприємництву у Фінляндській Республіці визначається спрямованістю освітньої політики ЄС та нормативно-регламентованою сукупністю послідовно здійснюваних ініціатив і дій щодо навчання підприємництву у закладах освіти з урахуванням рекомендаційних документів, що регулюють особливості загальноєвропейської структури забезпечення та координацію цілей і результатів навчання підприємництву на рівні ЄС.

Національний рівень навчання підприємництву магістрів у галузі освіти у Фінляндській Республіці характеризується низкою стратегій, планів, дій, законодавчих актів, розроблених державними органами для реалізації процесу навчання підприємництву в країні та проектування стратегічно-цільових орієнтирів проведення організаційних заходів, що активізують мотивацію здобувачів освіти до реалізації професійних ідей у сферу економічного життя, розвитку економіки на користь держави.

Інституційний рівень навчання підприємництву магістрів у галузі освіти у Фінляндській Республіці обумовлюється інтегрованістю екстраверсифікаційного та інтроверсифікаційного напрямів навчання підприємництву в країні і корелюється визначенням стратегічних та організаційно-педагогічних рішень і дій у закладах вищої освіти щодо реалізації ідей підприємництва в змісті освітніх програм підготовки майбутніх педагогів шляхом продуктивного партнерства між державою, провайдерами освіти та бізнес-установами.

Систематизація тенденцій навчання підприємництву магістрів у галузі освіти у Фінляндській Республіці відповідно до визначених критеріїв (стратегічно-цільового, організаційно-змістового, результативно-прогностичного) забезпечила можливість визначити їх цільове призначення.

Вивчення передового досвіду навчання підприємництву магістрантів у галузі освіти в закладах вищої освіти Фінляндської Республіки може **слугувати орієнтиром** для модернізації освітніх програм професійної підготовки педагогів в Україні шляхом включення підприємництва в навчальні програми на засадах міждисциплінарного підходу; збільшення партнерської співпраці університетів і бізнес-установ; залучення провідних фахівців підприємницької галузі в процес викладання (практиків, підприємців, випускників); проведення організаційних заходів, що активізують мотивацію здобувачів освіти до реалізації професійних ідей у сферу економічного життя, розвитку економіки в умовах повосної відбудови.

References

- Bengtsson, A. (2014). Enterprising career education: The power of self-management. *International Journal of Lifelong Education*, 33 (3), 362–375. <https://doi.org/10.1080/02601370.2014.896085>
- Bortniuk, T. (2021). Metodolohichni pidkhody do formuvannya pidpriemnytskoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia pochatkovoї shkoly [Methodological approaches to the formation of entrepreneurial competence of the future primary school teacher]. *Academic Notes. Series: Pedagogical Sciences*, 200, 63–66. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-200-63-66>
- Bourgeois, A., Balcon, M., Riiheläinen, J., Antoine, A. et al. (2016). *Entrepreneurship education at school in Europe. Eurydice report*. Publications Office of the European Union, Eurydice. <https://doi.org/10.2797/301610>
- Commission of the European Communities (2005). *Proposal for a recommendation of the European Parliament and of the Council on key competences for lifelong learning*. <https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0548:FIN:EN:PDF>
- Council of the European Union (2015). *Riga conclusions (2015) on a new set of medium-term deliverables in the field of VET for the period 2015–2020, as a result of the review of short-term deliverables defined in the 2020 Bruges Communiqué*. <https://education.ec.europa.eu/document/riga-conclusions-2015/>
- Council of the European Union (2018). *Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (Text with EEA relevance)*. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=oj:JOC_2018_189_R_0001
- Council of the European Union (2020a). *Council Recommendation of 24 November 2020 on vocational education and training (VET) for sustainable competitiveness, social fairness and resilience*. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=oj:JOC_2020_417_R_0001
- Council of the European Union (2020b). *Osnabrück Declaration on vocational education and training as an enabler of recovery and just transitions to digital and green economies*. https://www.cedefop.europa.eu/files/osnabrueck_declaration_eu2020.pdf
- European Commission (2013). *Entrepreneurship 2020 action plan: reigniting the entrepreneurial spirit in Europe*. COM(2012) 795 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013IP0512&from=NL/>
- European Commission (2014). *Entrepreneurship education – a guide for educators*. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2769/51003>
- European Parliament and European Council (2006). *Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning*. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2006/962/oj/eng>
- Finnish National Agency for Education (2022a). *Quality strategy for vocational education and training (VET)*. <https://www.oph.fi/en/education-system/finnish-vocational-education-and-training/quality-assurance-national-reference/vet-quality-strategy-and-frameworks>
- Hytti, U. & O’Gorman, C. (2004). What is ‘enterprise education’? An analysis of the objectives and methods of enterprise education programmes in four European countries. *Education + Training*, 46 (1), 11–23. <https://doi.org/10.1108/00400910410518188>
- Hytti, U., Stenholm, P., Heinonen, J., & SeikkulaLeino, J. (2010). Perceived learning outcomes in entrepreneurship education: The impact of student motivation and team behavior. *Education + Training*, 52 (8/9), 587–606. <https://doi.org/10.1108/00400911011088935>
- Korhonen, M. (2012). *Yrittäjyyttä ja yrittäjämäisyyttä kaikille? Uusliberalistinen hallinta, koulutettavuus ja sosiaaliset erot peruskoulun yrittäjyyskasvatuksessa*. University of Eastern Finland. <https://core.ac.uk/reader/15169626>
- Licha, J., & Brem, A. (2018). Entrepreneurship Education in Europe: Insights from Germany and Denmark. *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*, 33 (1), 1–25. <https://doi.org/10.1504/IJESB.2018.10009482>
- Paasio, K., Nurmi, P., Heinonen, J. (2005). *Yrittäjyys yliopistojen tehtävänä? Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä*. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/78905/tr10.pdf?sequence=1>

- Seikkula-Leino, J., Ruskovaara, E., Ikavalko, M., Mattila, J., Rytkola, T. (2010). Promoting entrepreneurship education: the role of the teacher? *Education + Training*, 52, 117–127. <https://doi.org/10.1108/00400911011027716>
- Suomen opetus- ja kulttuuriministeriö (2009). *Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat*. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/78869/opm07.pdf>
- Suomen opetus- ja kulttuuriministeriö (2017). *Yrittäjyyslinjaukset koulutukseen*. <https://okm.fi/documents/1410845/4363643/yrittajyylinjaukset-koulutukseen-okm-2017.pdf/dd81b6e7-888e-45e4-8c08-40d0d5a5277e/yrittajyylinjaukset-koulutukseen-okm-2017.pdf?t=1490695669000>
- Tadeush, O. (2024). Idei pidpriemnystvа v zmisti osvitnikh proham pidhotovky fakhivtsiv: yevropeyskiy dosvid [Implementation of entrepreneurship ideas in educational programs for the training of specialists: the European experience]. *Continuing Professional Education: Theory and Practice*, 1, 113–131. <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2024.1.9>
- Tyszkaa, T., Cieslik, J., Domurat, A., Mackoa A. (2011). Motivation, self-efficacy, and risk attitudes among entrepreneurs during transition to a market economy. *The Journal of Socio-Economics*, 40 (2), 124–131. <https://doi.org/10.1016/j.socec.2011.01.011>
- Turun yliopisto (2015). *Yliopisto vahvistaa yrittäjyyttä kaikissa tiedekunnissaan*. <https://www.utu.fi/fi/ajankohtaista/uutinen/yliopisto-vahvistaa-yrittajyytta-kaikissa-tiedekunnissaan>
- The World Economic Forum*. <https://www.weforum.org/>
- University of Turku*. <https://www.utu.fi/en>
- University of Jyväskylä*. <https://www.jyu.fi/en>
- YES – Own network of entrepreneurship educators. <https://yesverkosto.fi/>
- Zemka, O. (2017). Model formuvannia pidpriemnytskoi kompetentnosti u maibutnikh uchyteliv tekhnolohii [Model of formation of entrepreneurial competence in future technology teachers]. *Scientific journal of the National Pedagogical Drahomanov University. Series 16: Creative personality of a teacher: problems of theory and practice*, 29, 110–114. <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/19145>

Стаття надійшла до редакції 11.02.2025

Прийнято до друку 27.03.2025

TRENDS IN ENTREPRENEURSHIP TRAINING OF MASTERS IN THE FIELD OF EDUCATION IN THE REPUBLIC OF FINLAND

Olena Tadeush

<https://orcid.org/0000-0002-6373-4891>

PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Associate Professor of Department of Educology
and Psychological and Pedagogical Sciences,
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,
18/2 I. Shamo blvd, 02000, Kiev, Ukraine
o.tadeush@kubg.edu.ua

The article identifies and summarizes trends in entrepreneurial education of masters in the field of education in the Republic of Finland in the period 2010-2025 at pan-European, national and institutional levels. It is noted that the Republic of Finland is a leader in the implementation of entrepreneurship training initiatives in higher education institutions in the European Union, which determined the choice of this country for the study of trends in entrepreneurship training for masters of pedagogical specialties. The author analyzed and classified the trends of entrepreneurship education of masters of pedagogical specialties in the Republic of Finland, according to the defined criteria: strategic-target, organizational-content, result-prognostic. The main areas of strategic purpose in the Republic of Finland are defined as: launch of national entrepreneurship education strategies; development and implementation of state educational programs for entrepreneurship training; the strategic priority of entrepreneurship training at all levels of education; financing of entrepreneurship development projects at pan-European, national, regional, and local levels; partnership of the state, educational institutions and business institutions in the organization of entrepreneurship training at all levels of education. The trends of organizational and substantive purpose include: changing the concept of entrepreneurship education in the processes of professional training of specialists of various profiles in higher educational institutions; organizational measures aimed at increasing motivation to study entrepreneurship among students of higher education as one of the career options; modernization of educational programs for the professional training of specialists in the field of education in higher education institutions in order to include sustainable and social entrepreneurship in educational programs based on an interdisciplinary approach and the use of modern digital resources; involvement of leading experts in the entrepreneurial field in the teaching process (practitioners, entrepreneurs, graduates); expansion of strategic areas of entrepreneurial

education by increasing partnership cooperation of universities at the level of the European Union. The main trends of the result-prognostic are determined: the spread of experience in teaching entrepreneurship of masters of pedagogical specialties; increasing the attractiveness of teaching entrepreneurial activities of teachers as one of the career options; expansion of strategic areas of entrepreneurial education by strengthening partnership cooperation of universities at the level of the European Union. The main trends of a productive and prognostic nature have been determined: the spread of the experience of teaching entrepreneurship of masters of pedagogical specialties; increasing the attractiveness of entrepreneurial activity of teachers as one of the career options. It noted that the experience of entrepreneurship education of masters of pedagogical specialties in the universities of the Republic of Finland can serve as a reference point for the modernization of educational programs of professional training of masters of pedagogical specialties in universities of Ukraine.

Keywords: *criteria for systematizing, entrepreneurial education, entrepreneurial competence, masters in the field of education, professional training of teachers, trends.*